

literarni i duhovni smisao proizlaze iz Božjeg djelovanja unutar povijesti. Bilo bi to osnaženje kontemplativnog aspekta teorije, što bi pridonijelo doksoloskom obilježju egzegze, jer prava egzegza uvodi Crkvu u slavljenje Boga i dublje sjedinjenje s Gospodinom (111-113).

U četvrtom poglavlju Br. govori o liturgiji ukoliko sudionike potiče na ispovijedanje vjere i vjeru hrani (117-139). Vjeru definira kao otvaranje božanskoj milosti i radosno podlaganje istini koja je u Kristu dogođena i od nje objavljena. Takva vjera raste doživljavanjem Boga u liturgiji, u koju spada kao bitni dio i navještaj riječi Božje. Riječ u liturgiji proklamirana potiče na obdržavanje i tako postaje spasenjski događaj za sudionike. U petom poglavlju obrađene su trijadične formule u NZ ukoliko su uzete iz liturgije prve Crkve (141-184). Br. naglašava potrebu misijskog djelovanja na koju te formule (osobito krsna iz misijskog mandata u Mt 28, 16-20) potiču.

U šestom poglavlju razrađen je liturgijski himan *Monogenes* ukoliko je vjeroispovijesna formula koja autentično svjedoči biblijsku objavu (185-214). Himan slavi Krista kao Božjeg jedinorodenoga Sina, rođenog u vremenu od Marije uvijek Djevice koja je zato Theotokos. Iako NZ ne govori ništa izričito o Marijinu djevičanstvu u porodu i poslije poroda, pravoslavna teologija odučno brani njezino trajno djevičanstvo kao »nužnu posljednicu nauke o inkarnaciji« (208). U posljednjem je poglavlju Br. prikazao sedam pravoslavnih ikona ukoliko u liturgiji Crkve upriputnjaju arhetip koji stoji iza njih (215-237).

Br. je namijenio svoju studiju prvenstveno pravoslavnim vjernicima i teolozima sa željom da češće slave euharistiju i pod njom se pričešćuju. Često opravdanje uzdržavanja od pričesti iz straha da to ne postane odvise obična, svagdanja stvar Br. kritizira kao rasporak s pravoslavnom starinom. Njegova će knjiga koristiti i katolicima, jer pridonosi vrednovanju svetopisamskih čitanja u liturgiji Crkve.

M. Zovkić

FRANCE ROZMAN: *Marko, Novozavezna berila v letu B*, Ljubljana 1987.

Francé Rozman, izvanredni profesor za Novi zavjet na Teološkoj fakulteti u Ljubljani, poznat je kao pisac brojnih knjiga i članka na svetopisamskom području, sudjeluje na

međunarodnim biblijskim skupovima, dobar propovjednik i traženi vodič duhovnih vježba. Posebno se istakao svojim znanstvenim sudjelovanjem na jubilarnom prijevodu Novoga sveza (1984) i sada prevodi i pripravlja deuterokanonske knjige Staroga zavjeta za novi, potpuni prijevod Svetog pisma.

Knjiga je plod njegovih pastoralnih i biblijskih stremljenja kroz godine koje zdušno posvećuje biblijskoj znanosti. Knjiga ima trostruku nakanu: studijsku, pastoralno-kerigmatičku i pružanje korisnog i dragocjenoga građiva za oblikovanje biblijskih skupova. U njoj su sabrane snažne misli za razum i srce, tako da svatko u knjizi nađe ono što mu je posebno korisno. Sveto je pismo živa Božja riječ, zato nas i danas nadahnjuje i duhovno obogaćuje kao i prve naslovnike. Ona mora postati dio našega života, životvorna sila Duha Svetoga za ovu našu sivu svakidašnjicu. Imamo ovdje »dragocjeno, bogato sadržajno i duhovno pobudno tumačenje Markova evanđelja« (nadb. Alojzije Šuštar). U njoj će naći ne samo dušobrižnici već i svi pastoralni radnici i vjerni kršćani bogatu hranu Božje riječi.

Knjiga nije klasični komentar Markova evanđelja, već pripomoć za dublje i plodonosnije shvaćanje Božje riječi u liturgijskoj godini B. »Znanstveno proučavanje Svetog pisma počima i završava istraživanjem, razotkrivanjem, pojasnivanjem; navještanje Svetog pisma počima i završava s pozivom na preobražaj cjelokupnog duhovnog života... Znanstveno proučavanje Svetog pisma mora služiti navještaju.« Što bolje poznamo njegov izvor, sadržaj, poruku, to će nam čitanje biti plodonosnije za život. Sveto je pismo knjiga Crkve. Nastala je u liturgijskom slavlju i namjenjena je za liturgijska slavlja. Zato je i to najprikladnije ozračje da shvatimo ispravno i duhovno navještaj Svetog pisma.

Knjiga je opsežna (1-462 str.). Iza popratne riječi nadbiskupa dr. Alojzija Šuštara i predgovora pisca, donosi obilnu i dragocjenu bibliografiju na 7 stranica. Slijedi veoma bogat uvod u Markovo evanđelje u kojem dodiruje sva važnija pitanja sadašnje biblijske znanosti i glede Markova evanđelja i njegova odnosa prema ostalim evanđeljima. Zatim homilije za božićno vrijeme, vazmeno i za nedjelje kroz godinu. Unutar je unio dragocjeni opširni dio o Isusovoj muči na 160 stranica. Na koncu svake homilije dodaje nekoliko misli (»utrinke«) kojima pomaže čitaču da razotkrije životnu snagu Božje riječi za čovjekove probleme i tjeskobe sadašnjice.

Knjiga se lijepo uklapa u misao vodilju »Kruh života — euharistija i Božja riječ« koje želi ostvariti Crkva na Slovenskom u pastoralnoj godini 1987/88. Pojavljuje se »kao jutarnja zora koja najavljuje izlaz sunca i blistav dan također na području Božje riječi, da nam bude uvijek bolji kruh života« (nadb. A. Šuštar).

Profesor želi ostati vjeran tom načelu i uskoro izlazi njegova knjiga »Sveto pismo — Moj Vsakdan«, u kojem tumači kako treba čitati Sveto pismo. Vjerujemo da će nastaviti liturgijskom godinom i da će nas obogatiti i Lukom i Matejem.

Radujemo se svakoj novoj knjizi koja nam omogućuje da bolje i dublje shvatimo Božju riječ. U toj knjizi pisac nam je dao čudesnu i bogatu sintezu evanđeoskih perikopa kroz godinu B. U iščekivanju novih doprinosa marljivog profesora, želimo mu mnogo uspjeha na znanstvenom i duhovnom proučavanju i produbljanju Biblije.

C. T.

BONAVENTURA DUDA: *Sjeme je Božja riječ*, Razmišljanja nedjeljna i blagdanska 2, Godina B, KS, Zagreb 1987.

Poznatog našeg bibličara i pisca ne treba posebno predstavljati. Već trideset godina predaje na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu Sveto pismo Novoga zavjeta. Njegovim je zalaganjem uveden na Fakultetu Kolegij »Perikope nedjeljnih čitanja« koje on revno predaje i studenti su oduševljeni njegovim izlaganjem. Sažet i prilagođen široj vjerničkoj publici iznosi to u *Listiću* od adventa 1984. kroz tri godine, i sad ih imamo »ovdje-ondje preinačena i popunjena« u posebnoj knjizi. U uvodnoj riječi piše da je te stranice pisao »razgovorno« i nije želio dati »tumačenje« već »razmišljanje«. Želi, dakle, uspostaviti živi razgovor s čitačem, da se onda zajednički vrate k izvoru, Svetom pismu, evanđelju i prodube u snazi Duha ono »neistraživo« bogatstvo koje nam se krije. On to i ističe: pisao je više »mozaično«. »Nisam težio da doradim svaku misao, htio sam izazvati daljnja razmišljanja i domišljanja«. »Želim da moje riječi utihnu i ušute čim vama — po Duhu — progovori on, Isus, koji svojim učenicima »otvara pamet da razumiju Pisma« (Lk 24, 49).

Ta razmišljanja čitaju se zaista oduševljeno i radosno. Kroz njih zrači franjevački zanos za mirom i dobrom, za radošću i ljubavlju. Te riječi radost, ljubav, mir stalno se navraćaju u razmišljanjima i uvijek topli poziv svakom bratu i sestri da budu radosni kršćani, podržavatelji nade, optimisti i najvjestitelji budućega života. »Svaki Isusov učenik dušom i srcem, vjerom i djelom je mirotvorac i mironosac« (str. 26).

Razmišljanja zaista govore srcu jedne raspjevana duše za Boga, koja teži da svakog oduševi za Gospodina Slave koji nam je u Isusu postao brat da budemo i međusobno braća. Stoga se, razumljivo je, najviše zauzima na otajstvu utjelovljenja i na vazmenom otajstvu nastojeći da ona postanu stvarnost u našem životu i našem djelovanju, da ostanemo u Isusu u ljubavi zaručничkoj, vjereničkoj, savezničkoj i donosimo bogate »grozdove« ljubavi.

Razmatranja su jedna pjesma, tiha i nježna, koja se preljeva kroz bezbroj slika i boja da potakne, gane i ojači svaku dušu, posebno klonulu na putu da se zagrije za Isusa i njegovom milošću i njegovim Duhom nastavi svoj životni put do svršetka.

Pjesma milozvučna i nježna postaje molitva, posebno kad govori o Mariji, Majci Isusa Krista. »Djevice! Svojim 'Evo me!', svojim 'Da!' ti si promijenila lice svijeta. Pomozi nam svima u pravi trenutak reći svoj 'Da!' Ti znaš uz koju se cijenu kupuje i čuva ta riječ 'Da!' Isprosi nam da ne izmičemo onomu što Bog od nas traži... Pomozi nam kroza sav naš život: pošto smo jednom rekli odlučni svoj 'Da!', da svi daljni naši 'Da!' budu samo sredstvo da još savršenije prionemo uz Božju volju — za spasenje naše i spasenje svega svijeta. Amen.« (str. 21)

I završava molitvom Imakulati, Majci Sina čovječjega. »O Majko našeg adventa, Ti budi s nama i učini da i On bude s nama u ovom teškom adventu kada se vode bitke za istinu i nadu, za pravdu i mir. Da, on sam neka bude s nama, on, Emanuel — S-nama-Bog!« (str. 310)

Hvala mu za ovu knjigu i očekujemo s radošću i nadom i druge koje će obogatiti biblijskom istinom i nadom, Kristovim mirom i ljubavlju Crkvu u Hrvata.

C. T.